

butlletí de l'arxiu històric

Nova època

Número 11 Juny 2006

Ara fa trenta anys del primer míting socialista autoritzat després de la mort de Franco. El 22 de juny de 1976 es va celebrar al Palau Blaugrana de Barcelona aquest esdeveniment polític que ha marcat una època. Des de l'Arxiu Històric de la Fundació Rafael Campalans ho commemorarem amb la reedició facsimil del llibre que es publicà aleshores, la portada del qual es mostra a la imatge de la dreta, la pel·lícula de l'acte en versió DVD i el cartell de propaganda que es va fer. Tots tres documents donen testimoni d'aquell fet històric. A la imatge superior reproduïm una fotografia del llibre.

**Sala d'actes
Arxiu**

Hemeroteca

Biblioteca

**Servei de
consulta**

**Consultes per
telèfon, correu
ordinari i
electrònic**

**Servei de
reprografia**

**Horari
d'atenció al públic:**

Dilluns i dimarts de
16.15 a 19 h.
Dimecres i dijous
de 10 a 13 h.
El mes d'agost està
tancat per vacances.

30è aniversari

El Miting de la Llibertat, celebrat el 22 de juny de 1976 al Palau Blaugrana de Barcelona, va ser el primer míting socialista autoritzat després de la mort del dictador.

Fundació
Rafael Campalans

El Mítin de la Llibertat: 30 anys

Guanyem la Llibertat. La resposta socialista, va ser el lema que definí el *Mítin de la Llibertat* celebrat el 22 de juny de 1976. Aquesta jornada, que va ser el primer gran acte de masses del període de la transició, suposà l'inici formal del procés constituent cap al nou Partit Socialista de Catalunya, el qual es tancà uns mesos després, el 31 d'octubre i l'1 de novembre, en el Congrés Constituent del PSC (C). A continuació reproduïm el text del manifest que s'hi donà a conèixer:

Manifest Socialista

Nosaltres treballadors, homes i dones de Catalunya, provinents dels sectors i de les tendències més diversos, aplegats sota l'objectiu comú de la lluita, la lluita indispensable pel procés de transformacions revolucionàries de la societat, la lluita per l'alliberament de tots els treballadors de Catalunya, la lluita pel dret dels catalans a la nostra nacionalitat, per l'ús de les nostres institucions de govern i pel dret d'autodeterminació de tots els pobles, la lluita perquè els treballadors aconseguim l'exercici del poder polític, la propietat col·lectiva i el control efectiu dels mitjans de producció i de distribució, hem decidit d'organitzar-nos col·lectivament en un partit polític de classe, nacional, de masses i democràtic, un partit que defineixi la seva lluita socialista com la implantació d'una democràcia política, econòmica i social, basada en la realitat catalana, un partit que propugni un socialisme autogestionari, amb una coordinació i planificació democràtiques a tots nivells: des dels llocs de treball als municipis i a les entitats comarcals, entrelligant tot el país, un partit ampli, obert a tendències socialistes plurals, un partit que, amb ple respecte a totes les creences personals, assumeixi el marxisme com a mètode d'anàlisi i de transformació de la realitat, un partit irrenunciament democràtic, amb àmplia autonomia i capacitat de decisió i d'actuació política dels diferents sectors, fronts i nivells d'organització, un partit de democràcia directa, amb càrrecs elegibles i revocables, sense personalismes ni burocràcia, un partit que sigui un marc on tothom pugui realitzar-se lliurement, amb ple respecte a tota mena de minories, un partit que propugni una societat solidària, en la que sigui fonamental viure individualment i col·lectivament la nostra pròpia realització en tant que individus i en tant que col·lectivitat, un partit per tant, arrelat a la realitat nacional catalana, entranyablement lligat a la resta dels països Catalans, fraternalment obert a la col·laboració entre tots els socialistes de l'Estat espanyol i decididament llançat a l'internacionalisme socialista, sense que res no pugui obstaculitzar el nostre objectiu socialista, i sense que ens afebleixin les raons dogmàtiques, els sectarismes o la demagògia, un partit en el qual la necessària unitat d'un ampli front de treballadors de Catalunya, que constitueixen la gran majoria catalana ha de coexistir amb una unitat dinàmica amb els treballadors de tots els pobles, amb explícit rebuig de tota mena d'imperialisme i amb una política internacional de neutralisme actiu.

I això, a punt i en condicions d'acceptar la responsabilitat de govern, convençuts i decidits que només units vencerem!

La nostra és una resposta de lluita constant, de dinamisme encès, que recull l'opció socialista de cada localitat, de cada comarca, a través de debats i congressos parcials, que facin d'aquest partit el més fort, el més entusiasta. I que escampin per tot l'àmbit del nostre país tota la força, tota l'energia que ens ha de servir per guanyar-nos la llibertat. La nostra llibertat. La llibertat de cadascun dels homes i de les dones que són, viuen i treballen a Catalunya. La llibertat de tots com una proposta indeclinablement socialista.

Amb aquest Manifest Socialista, tots els col·lectius del procés iniciat fa uns anys, integrats per amplis sectors de la població assalariada, de treballadors autònoms o de pagesos, que representen els veritables interessos de tots els treballadors, donem per obert des d'aquest moment el nostre Congrés Constituent: un Congrés que es desenvoluparà a partir dels racons més racons d'aquest nostre país, que viurà totes les vicissituds de la nostra creació i de la nostra creixença, fins a confluïr a la sessió general de clausura d'aquesta experiència, única a Catalunya. Entre tots desenvoluparem els aspectes fonamentals del partit: el seu contingut polític, nacional, d'estructura organitzativa i d'aliances, en les quals la nostra total independència orgànica no es contradirà amb la necessària lluita conjunta cap a l'objectiu comú: l'alliberament total de la classe treballadora.

Companys i companyes!: el PARTIT SOCIALISTA DE CATALUNYA, que inicia formalment la seva vida orgànica autoorganitzant-se, mobilitzant la gent, llançant aquesta proposta socialista a tots els socialistes que vulguin contribuir al seu procés, proclama als quatre vents de Catalunya, la nostra consigna col·lectiva:

GUANYEM-NOS LA LLIBERTAT!

Catalunya, 22 de juny de 1976

Foto: COLITA

Foto: COLITA

Els premis Primer de Maig

El passat 26 d'abril vam celebrar la XIX edició dels Premis Primer de Maig que com cada any atorga la Fundació Rafael Campalans juntament amb la Fundació Josep Comaposada. Enguany la cita va ser a l'espai Àgora de la Universitat Pompeu Fabra, i l'acte va comptar amb la presència del President de la Generalitat, Pasqual Maragall, el Secretari General de la UGT de Catalunya, Josep Maria Álvarez i el primer secretari del PSC i ministre d'Indústria, Turisme i Comerç, José Montilla.

El Premi "Joan Reventós" a la Memòria Popular va ser en aquesta ocasió per a Carmen Calvo, Ministra de Cultura, pel seu compromís en la defensa del retorn del "Papers de Salamanca". La seva total implicació per a fer possible aquest retorn, llargament reivindicat des de Catalunya, ha merescut l'acord unànim per part del jurat en l'atorgament d'aquest premi. José Montilla va ser l'encarregat de recollir el premi en nom de la ministra, tot agraint la feina feta tant des del govern espanyol com des del govern català.

Els altres premis atorgats foren els següents: Premi Ernest Lluch al Pensament a David Held, professor de la London School of Economics; Premi "Joan Codina" a la Iniciativa Social a la Cooperativa L'Olivera; Premi "Xavier Soto" a la Convivència a la Fundació Bayt al-Thaqafa; i finalment Premi "Antonio Garcia" al Compromís a Dieter Koniecki, delegat a Espanya de la Fundació Friedrich Ebert des de fa més de tres dècades.

Francisco Pi y Margall: "Federalismo y república". Antologia d'Antonio Santamaría

La Fundació Rafael Campalans ha coeditat amb l'editorial El Viejo Topo aquesta selecció de textos de Pi i Margall elaborats en el decurs de la seva trajectòria política i que ha realitzat l'investigador Antonio Santamaría.

Pi i Margall és un referent dins la història del federalisme a Espanya, i aquesta antologia recull els textos que va publicar en relació a l'alternativa federal que ell proposava, una qüestió que segueix tenint plena vigència en el debat polític actual.

En el llibre hi trobem des de discursos a fragments de llibres, tot passant per articles periodístics i textos programàtics. És a dir, es tracta d'un recull sintètic del seu pensament.

Presentació del llibre de David Ballester "Josep Comaposada, una biografia socialista".

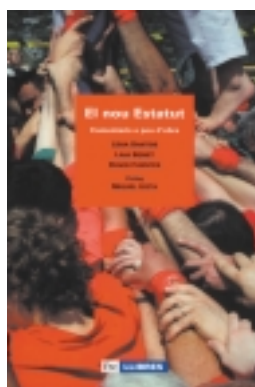
Editat recentment aquest cinquè volum de la col·lecció Memòria ha estat dedicat a la figura de Josep Comaposada. El passat 18 de maig vam celebrar l'acte de presentació d'aquest llibre a la seu de la nostra Fundació que va comptar amb la presència de l'autor, David Ballester, de Pere Gabriel, catedràtic d'Història Contemporània de la UAB, i d'Isidre Molas, President de la Fundació.

Els tres oradors van coincidir en els seus parlaments en la necessitat de continuar amb la tasca de recuperar i difondre la vida i obra de personatges que han estat figures destacades del socialisme a casa nostra, una tasca que des de fa temps portem a terme des del nostre Arxiu Històric.

Aquest llibre sobre Josep Comaposada és fins avui l'únic que s'ha realitzat sobre la seva personalitat, però el seu autor, David Ballester, va afirmar que deixava la porta oberta a un futur treball d'ampliació de la seva recerca sobre l'obra escrita de l'històric militant socialista.

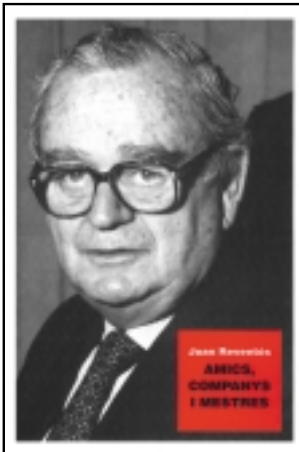
"El nou Estatut. Comentaris a peu d'obra" de Lúcia Santos, Laia Bonet i David Fuentes

La Fundació Rafael Campalans acaba d'editar un llibre de Lúcia Santos, Laia Bonet i David Fuentes, amb pròleg de Miquel Iceta, sobre "El nou Estatut". Es tracta d'un llibre que explica de forma rigorosa i entenedora el contingut del nou Estatut d'Autonomia de Catalunya, juntament amb com s'ha portat a terme el procés de la seva elaboració i negociació.

L'acte de presentació es va dur a terme el passat dia dos de juny a la llibreria Laie, i va comptar amb la intervenció de Lúcia Santos, Miquel Iceta, i Isidre

Molas. Aquest últim va remarcar que aquest no és un llibre efímer i de propaganda, sinó informatiu, que vol explicar les característiques del nou Estatut i les raons que l'avalen.

Edició i presentació del llibre de Joan Reventós “Amics, companys i mestres”

La Fundació Rafael Campalans, i en col·laboració amb l'editorial Mediterrània, ha editat un llibre d'homenatge a Joan Reventós. Es tracta de la recopilació en un sol volum de les vuitanta-tres semblances de persones significatives de la vida política i social que Reventós va escriure al llarg dels anys.

Amics, companys i mestres és el títol d'aquest volum unitari. Aquests treballs havien estat reunits abans en cinc llibres que Reventós va anar editant al llarg del temps: *Amics, companys i mestres* (1982), *Petjades. Evocacions i semblances* (1989), *Noves evocacions i semblances* (1993), *Entre els records i la nostàlgia* (1998), i *Novíssimes semblances* (2000). Tots ells ens permeten copsar una doble vessant, per una banda el coneixement de la persona ressenyada, i per l'altra la pròpia percepció que en tenia l'autor. Com diu Isidre Molas en la presentació del llibre “A través de la lectura d'aquestes semblances se'n deriva també una aproximació a la personalitat del mateix Joan Reventós, que ens arriba a través de la seva mirada sobre els altres, sobre uns altres que li van deixar empremta per la seva paraula i pels seus fets”.

El divendres 26 de maig es va fer la presentació que va comptar amb la participació de Josep Maria Castellet, Isidre Molas i Raimon Obiols. Hi va assistir un nombrós públic d'entre els que cal destacar la seva vídua i altres familiars, a més de molts amics i companys de Joan Reventós que no van voler faltar a aquest acte en la seva memòria. L'emotivitat va ser la nota dominant de tota la sessió, com sempre passa quan es rememora la figura de qui ha estat sense cap mena de dubte figura cabdal del socialisme català.

Edició facsímil del llibre “P.S.C. El Mítig de la Llibertat”

Tal com s'ha indicat a la portada hem editat la versió facsímil del llibre *P.S.C. El Mítig de la Llibertat* que es publicà per primera vegada en 1976. En ell s'hi troba la transcripció de part de les intervencions dels oradors que hi van participar, vàries fotografies de l'acte, el text íntegre del manifest polític que es donà a conèixer, les salutacions enviades des d'altres partits

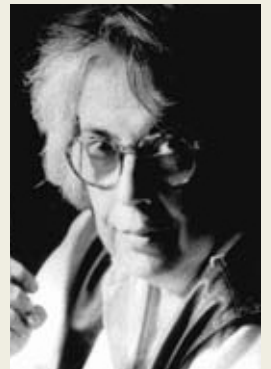

polítics, i el missatge que el President de la Generalitat de Catalunya Josep Tarradellas hi va fer arribar des de l'exili.

Hem editat també una pel·lícula de l'acte, dirigida per Josep Maria Forn, que en versió DVD incloem en el llibre reeditat, juntament amb el cartell de propaganda que es va fer.

Els fons

Colita

A finals de l'any passat ha ingressat dins de la secció d'imatge gràfica del nostre Arxiu Històric un fons fotogràfic de la fotògrafa barcelonina Colita.

Format per més de sis mil negatius, i amb un ampli abast cronològic que va des de l'any 1976 fins el 2003, aquesta excel·lent col·lecció ha vingut a enriquir de manera molt notable el nostre fons fotogràfic.

La temàtica d'aquest fons en el seu conjunt està relacionada amb l'activitat dels socialistes a Catalunya en els darreres trenta anys, a través d'una sèrie de manifestacions públiques i actes diversos. Hi trobem des de campanyes i jornades electorals, mítings, actes lúdics i festius, propaganda, fins a nombroses sèries de retrats de personatges polítics que han marcat una època. En el seu conjunt aquest fons permet conèixer la història del socialisme més recent través de les imatges captades per l'objectiu d'una de les fotògrafes més prestigioses d'avui en dia.

Crèdits

Redacció:
Laura Durendes

Disseny:
Toni Viaplana

Impressió:
a.bís

Dipòsit legal:
B-13474-2001

ISSN:
1578-5718

FUNDACIÓ
RAFAEL CAMPALANS

Via Laietana, 38 pral. 1a.
08003 Barcelona
Tel. 93 319 54 12
Fax 93 319 98 44

www.fundaciocampalans.com
arxiu.historic@fundaciocampalans.com

full suplement **11** del butlletí de l'arxiu històric

Juny 2006

Breu retrat d'Antoni Fabra Ribas: de la Internacional Socialista a apòstol del cooperativisme.

Per Pere Anguera

Antoni Fabra Ribas va nèixer a Reus el 1879. Fill pòstum d'un capità de cavalleria, de Barberà de la Conca, de cal Mario Antonio, renom familiar que Fabra utilitzarà com a pseudònim, es va fer gran a la casa reusenca dels avis materns, provinents també de Barberà. L'avi era fuster i la mare mestra, cosa que facilità que fes el batxillerat en arts a la ciutat natal i que el 1906 es llicenciés en lletres a la universitat de Barcelona, on cursà també diverses assignatures de dret. Anys després posà èmfasi en recordar entre altres professors G. de Azcárate, A. Posada i R. Altamira. Entre 1901 i 1903 seguí cursos d'història i de dret internacional a la Sorbona. Aquests darrers els realitzà mentre impartia classes d'espanyol, de 1901 a 1905, per la Berlitz School of Languages a Belfast, Glasgow, Edimburg, París i Londres. Un voltar per Europa que posa de manifest el seu domini de les llengües. Anys més tard afirmava parlar i escriure correctament el francès, l'anglès i l'espanyol, i amb limitacions el portuguès, l'italià i l'alemany. Fou a Escòcia on entrà en contacte per primera vegada amb nuclis i dirigents cooperativistes. De 1907 a 1908 residí a Alemanya on fou redactor del *Worwaerts*, mentre col·laborava a la premsa socialista i cooperativista d'Alemanya, França i Catalunya. El 1902 publicà el primer opuscle *Le mouvement ouvrier en Espagne*, en realitat una separata de *Le Mouvement Ouvrier*.

Afiliat al Partit Republicà Federal cap el 1894, s'hi mantingué fins que el 1905 es feu militant del PSOE. L'activisme polític l'inicià a Reus on amb Josep Recasens Mercadé promogué el 1898 una societat de resistència dels dependents i impulsà

diverses revistes de combat. En ser un dels pocs socialistes espanyols políglotes fou designat pel PSOE al VII Congrés Internacional Socialista, celebrat a Stuttgart el 1907, on entrà en contacte amb destacats dirigents de la Internacional com Laura Marx, P. Kautsky, P. Lafargue, R. Luxemburg o Guesde, entre d'altres. Aquestes i d'altres relacions li permeteren el mateix 1907 entrar com a redactor a *L'Humanité*, al costat de Jaurès. El 1908 retornà a Barcelona on impulsà la Solidaritat Obrera, com a rèplica a la Solidaritat Catalana, que menystenia i criticava per burgesa, crítiques que no li impedien una relació amical amb Rovira i Virgili o Jaume Brossa. De manera paral·lela treballava per a bastir un partit socialista fort a Catalunya, uns esforços que truncà per la Setmana Tràgica de 1909. En esclatar la vaga general revolucionària Fabra s'integrà en nom dels socialistes en el comitè director, des d'on intentà frenar les actuacions més radicals. Així s'oposà a l'assalt de les armeries o als atacs als edificis religiosos. En fracassar en les temptatives de moderació abandonà la direcció de la vaga en plena efervescència revolucionària, i amb el suport dels republicans solidaris s'exilià a França, segons ell per a poder explicar millor els incidents barcelonins. Malgrat les campanyes de denúncies contra el govern i a favor de l'indult de Ferrer Guàrdia a la premsa francesa fou acusat de traïdor. Instal·lat a París recuperà la plaça de redactor de *L'Humanité*, que ocupà de 1909 a 1918. Malgrat residir a França continuà actiu en la política espanyola, i al IX Congrés del PSOE, el 1912, li fou encarregada la redacció del programa per a la

reforma agrària, que no enllestí fins el 1914. Hi propugnava diverses mesures i el manteniment de les petites propietats.

Al mateix congrés féu una dura crítica a l'informe del Comitè Nacional i s'oposà sense èxit al manteniment de la conjunció republicanosocialista. Situat a l'ala esquerra del partit, el 1913 podia escriure que “los socialistas se proponen substituir el gobierno de los hombres por la administración de las cosas. En la sociedad colectivista o comunista, es decir, en la republica social, no habrá presidente ni tan siquiera ministros, sino ciudadanos encargados de administrar el patrimonio común” a partir d'una estructura assembleària. Per arribar-hi calia recórrer un llarg camí, amb la formació de bons dirigents com a primer objectiu.

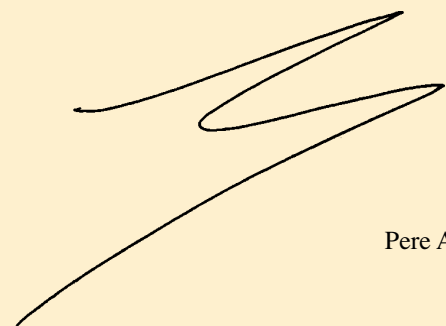
El 1914, a les pàgines del setmanari reusenc *La Justicia Social*, replicà un article d'Andreu Nin sobre la qüestió nacional catalana. Fabra al llarg de la polèmica mostrà confondre el pensament nacionalista amb els partits nacionalistes burgesos i es declarà partidari per damunt de tot la solidaritat de les classes populars espanyoles. La manca de sensibilitat per les discriminacions patides pels catalans contrasta amb la reclamació que a Polònia a les escoles es poguessin fer les classes en polonès. El 1916 en una conferència a Gràcia, titllà de nou el nacionalisme català de reaccionari, sense fer cap crítica al nacionalisme espanyol o altres nacionalismes estatals. El 1918, en el context de la campanya per l'autonomia integral, defensà el dret de Catalunya a ser autònoma. Però encara el 1923 sostingué un dur debat amb Rafael Campalans en mostrar-se de nou reaci a les reivindicacions catalanes. El 29 de juliol de 1914 participà a la reunicó del secretariat del Comitè Socialista Internacional per analitzar la postura a adoptar davant l'imminent conflicte bèl·lic. En esclatar la Gran Guerra prengué una clara actitud aliadòfila, mentre acusava els socialistes alemanys de trencar els acords de la Internacional. Dugué a terme una intensa campanya periodística en contra dels imperis centrals, que culminà amb l'edició del llibre *El socialismo y el conflicto europeo*. El 1920 féu els primers passos per a esdevenir funcionari de l'Organització Internacional del Treball, valent-se de l'amistat amb el seu director Albert Thomas. Ho aconseguí l'any següent, i a partir de desembre de 1921 envià nombrosos informes sobre l'actualitat social i política espanyola i hispanoamericana amb informació obtinguda de la premsa i d'alguns contactes governamentals. En compaginà la redacció amb la feina burocràtica a l'Instituto de Reformas Sociales des d'on preparava l'edició d'*Informaciones Sociales* i de la *Revista Internacional del Trabajo*.

Fabra no tingué cap problema amb la dictadura de Primo de Rivera, es mantingué com a funcionari del ministeri del treball i ocupà la càtedra de cooperació i mutualisme a l'Escuela

Social de Madrid i el 1925 féu una llarga gira acompanyant A. Thomas per Amèrica llatina, on lligà diversos contactes. El col·laboracionisme, almenys passiu, amb la dictadura no fou cap obstacle per a que sortís elegit diputat constituent el 1931, fos director general del treball i secretari d'estat, sempre sota la protecció de Largo Caballero. El 1933 amb la victòria conservadora a les eleccions generals perdé els càrrecs de gestió però continuà com a funcionari. El 1935, possiblement per la radicalització del PSOE, abandonà la política, tot i que el 1936 fou nomenat delegat davant la Societat de Nacions i després ministre plenipotenciari d'Espanya a Berna.

El 1939 s'exilià a Colòmbia i el 1946 a Veneçuela on residí fins el seu retorn a Espanya el 1949. A l'exili americà realitzà una extensa campanya de propaganda cooperativista sobretot a Colòmbia i Veneçuela, però també pels Estats Units, Canadà, Pananà, Puerto Rico, Cuba, Guatemala i Costa Rica a través de conferències i diversos opuscles en castellà, portuguès i anglès. A Catalunya s'instal·là a Cambrils, on feia anys s'havia construït una casa, i a partir de 1952 establí una estreta vinculació amb la Unió de Cooperatives de Reus, de la que esdevingué una mena de conseller àulic. Va morir el 1958 quan preparava el retorn a Amèrica.

En prou feina es conserva cap retrat de Fabra, però en canvi disposem d'algunes siluetes literàries. V. Blasco Ibáñez, el 1915, el veia com un home “de sólidos estudios, escritor de pluma fácil y orador incansable” i físicament “un mocetón de elegancia varonil, fuerte de miembros, moreno y con marcado tipo español de América” amb el cabell rinxolat. El 1925 A. Rovira i Virgili el veia amb “l'estructura mental d'un home de dogmes i d'ortodòxia rígida”. Per Claudi Ametlla, que l'havia conegut cap a 1908, “era un català com una casa: vull dir gran amor a parlar català (...) amb prosòdia de Reus (...), delir-se per un bon arròs o un romesco coent, i dir de tant en tant plagasitats no massa exquisides i molt de la terra. Pel que fa a la política, res de català. Era un socialista absolut i impenitent: un internacionalista i, per tant, davant el cas català es mostrava espanyolista (...). Era un treballador infatigable (...), però més aviat poc afavorit pels déus que (...) a vegades atorguen una flameta divina al peresós i la neguen a un estudiós acarnissat com ell”.

Pere Anguera